

ماه مبارک

رمضان یکی از نامهای خدا

رمضان اسمی از اسماء الهی می باشد و نباید آن را به تنهایی ذکر کرد مثلاً بگوییم رمضان آمد یا رفت، بلکه باید گفت ماه رمضان آمد، یعنی ماه را باید به اسم اضافه نمود. در این زمینه هشام بن سالم از حضرت امام محمد باقر (علیه السلام) نقل روایت می نماید و می گوید: ما هشت نفر از رجال در محضر حضرت ابی جعفر امام باقر (علیه السلام) بودیم، پس سخن از رمضان به میان آوردیم. امام علیه السلام فرمود: نگویند این است رمضان و نگویند رمضان رفت و یا آمد، زیرا رمضان نامی از اسماء الله است که نمی رود و نمی آید که شی زائل و نابود شدنی می رود و می آید، بلکه بگویید ماه رمضان، پس ماه را اضافه کنید در تلفظ به اسم، که اسم، اسم الله می باشد، و ماه رمضان ماهی است که قرآن در او نازل شده است و خداوند آن را «مثل» و «عید» قرار داده است همچنانکه پروردگار بزرگ، عیسی بن مریم (سلام الله علیه) را برای بنی اسرائیل مثل قرار داده است، و از حضرت علی بن ابی طالب (علیه السلام) روایت شده که حضرت فرمود: شما به راستی نمی دانید که رمضان چیست و چه فضائلی در او نهفته است.

واژه رمضان و معنای اصطلاحی آن

رمضان از مصدر «رمض» به مفهوم شدت گرما و تابش آفتاب بر رمل... معنا شده است. انتخاب چنین واژه ای به راستی از دقت نظر و لطافت خاصی برخوردار است چرا که سخن از گداخته شدن است و شاید به تعبیری دگرگون شدن در زیر آفتاب گرم و سوزان نفس و تحمل ضربات بی امانش، زیرا که رمضان ماه تحمل شدائد و عطش می باشد، عطشی ناشی از آفتاب سوزان یا گرمای شدید روزهای طولانی تابستان و عطش دیگر حاصل از نفس سرکشی که پیوسته می گدازد و سوزشش به راستی جبران ناپذیر است. در مقایسه این دو سوزش، دقیقاً رابطه عکس برقرار

است، بدین مفهوم که نفس سرکش با چشیدن آب، تشنه تر می گردد و هرگز به یک جرعه بسنده نمی کند و پیوسته آدمی را در تلاش خستگی ناپذیر جهت ارضای تمایلات خود وا می دارد.

سیره عملی امام خمینی (ره) در ماه مبارک رمضان

عالمان ربانی، چلچراغ های پر فروغی هستند که در هر عصری، در آسمان علم و عمل می درخشند، و با کسب نور و گرما از خورشید رسالت و امامت، بر زمینیان تجلی می کنند و آنان را به سوی منابع نور و برکت دودمان وحی، رهنمون می سازند، و بر بال عرفان ناب محمدی صلی الله علیه و آله نشانده، بر مشکلات ملکوت، عروج می دهند.

در میان دین باوران کفر ستیز، چهره محبوب قرن، فقیه تیزبین سیاست مدار، فیلسوف، عارف ژرف نگر، عالم متخلق و رهبر و بنیان گذار جمهوری اسلامی، حضرت امام خمینی رضوان الله علیه، از موقعیتی والا و ویژه برخوردار است، زیرا روزها و ساعتها و لحظه های عمر او، با مراقبه و محاسبه سپری شد و صدها آیه قرآن را مجسم ساخت و عینیت بخشید. در این مبحث به سیره عملی امام می پردازیم تا ره توشه ای برای عاشقان ماه رمضان باشد.

حضرت امام (ره) توجه ویژه ای نسبت به ماه رمضان داشته و بدین جهت، ملاقات های خودشان را در ماه رمضان تعطیل می کردند و به دعا و تلاوت قرآن و... می پرداختند.

و خودشان می گفتند: خود ماه مبارک رمضان، کاری است

یکی از یاران امام، در این باره گفته است:

در این ماه، ایشان شعر نمی خواندند و نمی سرودند و گوش به شعر هم نمی دادند. خلاصه، دگر گونی خاصی متناسب با این ماه در زندگی خود ایجاد می کردند، به گونه ای که این ماه را، سراسر، به تلاوت قرآن مجید و دعا کردن و انجام دادن مستحبات مربوط به ماه رمضان سپری می کردند.

ایشان، به هنگام سحر و افطار، بسیار کم می خوردند، به گونه ای که خادم شان فکر می کردند که امام، چیزی نخورده است.

حضرت امام رحمه الله علیه درباره رمضان چنین می سرآیند:

ماه رمضان شد، می و میخانه بر افتاد

عشق و طرب و باده، به وقت سحر افتاد

افطار به می کرد برم پیسر خرابات

گفتم که تو را روزه، به برگ و ثمر افتاد

با باده، وضو گیر که در مذهب رندان

در حضرت حق این عملت بارور افتاد.

عبادت و تهجد

از جمله برنامه های ویژه حضرت امام در ماه مبارک رمضان، عبادت و تهجد بود. امام عبادت را ابزار رسیدن به عشق الهی می دانستند و به صراحت بیان می کردند که در وادی عشق، نباید به عبادت به چشم وسیله ای برای رسیدن به بهشت نگاه کرد

اکثر آشنایان امام نقل می کنند که ایشان از سن جوانی، نماز شب و تهجد، جزء برنامه های ایشان بود.

بعضی از نزدیکان ایشان می گفتند که وقتی در ظلمت و تاریکی نیمه شب، آهسته وارد اتاق امام می شدم، معاشقه امام را با ایزد احساس می کردم و می دیدم که با خضوع و خشوعی خاص، نماز می خواندند و قیام و رکوع و سجود را بجا می آوردند که حقا وصف ناپذیر بود. با خودم فکر می کردم که شب امام، حقیقتاً، لیلۃ القدر است.

یکی از اعضای دفتر ایشان، در این باره می گوید:

پنجاه سال است که نماز شب امام، ترک نشده است. امام در بیماری و در صحت و در زندان و در خلاصی و در تبعید، حتی بر روی تخت بیمارستان قلب هم نماز شب خواندند.

امام توجه خاصی به نوافل داشتند و هرگز، نوافل را ترک نمی کردند. نقل شده است که امام، در نجف اشرف، با آن گرمای شدید، ماه مبارک رمضان را روزه می گرفت و با این که در سنین پیری بودند و ضعف بسیار داشتند، تا نماز مغرب و عشاء را به همراه نوافل به جای نمی آوردند، افطار نمی کردند! و شبها تا صبح، نماز و دعا می خواندند و بعد از نماز صبح، مقداری استراحت می کردند و صبح زود، برای کارهایشان آماده می شدند.

خانم زهرا مصطفوی می گوید:

راز و نیاز امام و گریه ها و ناله های نیمه شب ایشان، چنان شدید بود که انسان را بی اختیار، به گریه می انداخت.

یکی از اساتید قم نقل می کرد: شبی میهمان حاج آقا مصطفی بودم. ایشان، خانه جداگانه ای نداشتند و در منزل امام زندگی می کردند. نصف شب از خواب بیدار شدم و صدای آه و ناله ای شنیدم، نگران شدم که مگر اتفاقی افتاده است، حاج آقا مصطفی را بیدار کردم و گفتم: «ببین چه خبر است!». ایشان نشست و گوش داد و گفت: «صدای امام است که مشغول تهجد و عبادت است».

در ماه مبارک رمضان، این شب زنده داری و تهجد، وضعیت دیگری داشت. یکی از محافظان بیت می گوید در یکی از شب های ماه مبارک رمضان، نیمه شب، برای انجام کاری مجبور شدم از جلوی اتاق امام گذر کنم. حین عبور، متوجه شدم که امام، زار زار گریه می کردند! هق هق گریه امام که در فضا پیچیده بود، واقعا مرا تحت تاثیر قرار داد که چگونه امام، در آن موقع از شب، با خدای خویش راز و نیاز می کند.

آخرین ماه مبارک رمضان دوران حیات امام، به گفته ساکنان بیت، از ماه مبارک رمضان های دیگر متفاوت بود! به این صورت که امام همیشه، برای خشک کردن اشک چشم شان دستمالی را همراه داشتند، ولی در آن ماه مبارک رمضان، حوله ای را نیز همراه برمی داشتند تا به هنگام نمازهای نیمه شب شان، از آن استفاده کنند.

ماه رمضان در کشورهای مختلف

در انگلستان، مسلمانان انگلیسی با پرپایی مراسم دینی و رسوم ویژه این ماه و با تاثیر از آداب و رسوم فرهنگی و اجتماعی خود به استقبال این ماه پرفیض و برکت می روند. برخی بازارها و مغازه های عربی و ایرانی و اسلامی در این ماه مبارک با چراغ-

های رمضان تزئین می‌شوند. این بازارها مواد غذایی مورد نیاز مسلمانان را تهیه و تدارک می‌بینند تا بدینوسیله فضای عطرآگین رمضان، هویت و میراث اجتماعی آنها را در این کشور نشان دهند. پس از افطار و ادای نماز، مسلمانان این کشور به فعالیت‌های دینی و مذهبی همچون برپایی سخنرانی، درس‌های قرآنی و دینی می‌پردازند. جالب اینکه مسلمانان در این ماه عزیز برای نیازمندان و فقرا، سفره‌های افطاری را برپا می‌کنند. ماه رمضان در اتریش در فضایی کاملاً معنوی آغاز می‌شود. مسلمانان پس از افطار، برای ادای فریضه نماز به مساجد رفته و در مسابقه‌های قرآنی و فرهنگی شرکت می‌کنند. مسلمانان اتریش کمک‌های خیریه خود را در فضائی کاملاً دوستانه به نفع فقیران و نیازمندان این کشور جمع آوری می‌کنند. مسلمانان ایتالیا با رویت هلال ماه رمضان، فرصتی در فعالیت‌های دینی و در درس‌های دینی مراکز اسلامی این کشور شرکت می‌کنند. مسلمانان در این ماه پر فیض و پر برکت از هر فرصتی برای تقویت روابط خود می‌پردازند بطور مثال، می‌توان به سفره‌های افطاری دسته جمعی در این کشور اشاره کرد. جالب است بدانید که زنان مسلمان و ایتالیائی شیرینی‌های ویژه ماه مبارک را مانند کشورهای عربی و اسلامی و بویژه شیرینی‌های ایرانی تهیه می‌کنند. در آلمان، مسلمانان آلمانی به برپائی افطاری‌های دسته جمعی می‌پردازند. در واقع آنها بدین روش روابط میان خود را تقویت کرده و مشکلات یکدیگر را رفع می‌کنند. زنان مسلمان آلمانی به یاد کشورهای خود به تهیه انواع شیرینی می‌پردازند و بر سر سفره‌های افطار شیر، پنیر، تخم مرغ و انواع نوشیدنی‌ها این ماه را قرار می‌دهند. در این کشور همانند دیگر کشورها، شب بیست و هفتم را شب قدر دانسته و با زنده نگه داشتن این شب عزیز، به خواندن نماز و تلاوت قرآن در مساجد می‌پردازند. در پایان این ماه مبارک مسلمانان، زکات فطریه را به مراکز اسلامی می‌دهند تا به نفع نیازمندان و میان آنها تقسیم شود. مسلمانان یونان و مسئولان مساجد پس از افطاری‌های دسته جمعی در این ماه پر فضیلت و تلاوت قرآن و ادای نماز، مسابقات قرآن و حدیث و دیگر فعالیت‌های فرهنگی دیگر را برگزار می‌کنند و در پایان این ماه، فطریه و زکات خود را برای تقسیم میان فقرا، به مسئولان امور خیریه می‌دهند و در این روز همه مسلمانان پس از ادای نماز عید فطر، برای دید و بازدید از یکدیگر آماده می‌شوند.

نویسنده و مترجم: عاطفه انصاری پور

روزه در ادیان دیگر

مقدمه

روزه عملی عبادی و هماهنگ با روح و روان انسان است که در صورت تحقق دقیق با توجه به شرایط و معیارهای یک روزه واقعی نتایج گرانی را در امور روحی، روانی، معنوی، بهداشتی، اقتصادی و ... برای فرد و اجتماع به ارمغان می‌آورد. روزه ظهور در پیروان ادیان الهی دارد، چون ناشی از مبدا ایمان و امر خدا می‌باشد و نیروی مقاومت را افزایش می‌دهد تا انسان را به مقام تقوا برساند. خداوند در قرآن می‌فرماید: ای کسانی که ایمان آورده اید بر شما روزه نوشته شد همانگونه که بر امتی که پیش از شما بودند، نوشته شد. این آیه نشان می‌دهد که روزه بر مسلمانان و بر امت‌های پیش از آنان نیز واجب بوده است. در روایات اسلامی آمده که کتاب‌های بزرگ آسمانی همچون تورات، انجیل، زبور، صحف و قرآن در رمضان نازل شده‌اند. امام صادق علیه السلام می‌فرماید: تورات در ششم ماه رمضان، انجیل در دوازدهم ماه رمضان، زبور داود در هجدهم ماه رمضان و قرآن در شب قدر نازل شده است. امیرمومنان در این باره می‌فرماید:

روزه عبادت قدیمی است که خدا هیچ امتی را از آن معاف نکرده است. اما لزومی ندارد که روزه وضع شده برای پیشینیان شبیه روزه مسلمانان باشد تفاوت روزه در ادیان از جهت تعداد روزها و چگونگی روزه‌هاست، هر چند در ادیان مختلف جزئیات و کیفیت روزه تفاوت دارد اما اصل حکم روزه وجود دارد و هدف آن بطور کلی تهذیب نفس و ایجاد طهارت و پاکی معنوی و رفع رنج و بلاست. با این اوصاف در می‌بایم که اکثر ادیان بزرگ دنیا از جمله صائبین، مانویان، بودائیان و اهل کتاب روزه‌های واجب و مستحب دارند. روزه و روزه‌داری در دین یهود واژه عبری برای کلمه روزه، لفظ صوم است؛ در آئین یهود روزه جزئی از مجموعه اعمالی است که یک یهودی برای ذلیل ساختن تن و رنجور ساختن آن انجام می‌دهد. روزه در تمام اوقات در میان هر طایفه و ملت و مذهب موقع ورود اندوه و رحمت غیرمترقبه معمول بوده است و می‌توان گفت که حکم طبیعت است که در این مواقع پرورش و نمو را ترک می‌کند. روزه‌های مهم یهودیان عبارت است از:

- ۱- یوم کیپور بزرگترین روزه یهودیان است که با نام‌هایی چون یوم اذیر یعنی جلیل و باعزت، یوم مقادوش یعنی روز مقدس و یوم عاسورا خوانده می‌شود.
  - ۲- روزه ۱۰ طوت آغاز محاصره اورشلیم توسط بخت النصر
  - ۳- روزه ۱۷ تموز خرابی دیوار اورشلیم و توقف قربانی و فتح اورشلیم توسط تیطس سردار رومی
  - ۴- روزه ۹ آو خرابی دوباره بت همیقداش و یادآوری مصیبت ویرانی بیت المقدس
  - ۵- روزه ۳ تبشری سقوط یهود و کشته شدن جدلیا حاکم یهودا.
- آداب و رسوم روزه‌داری در دین یهود دختران از سن ۱۲ سالگی و پسران در ۱۳ سالگی موظف به گرفتن روزه می‌شوند و بیماران و زنان باردار و شیرده از روزه گرفتن معاف هستند. آنها همراه روزه بعضی از اعمال را انجام می‌دهند مانند:
- ۱- بیرون آوردن تورات از جایگاه بدون پوشش اصلی .
  - ۲- قرائت تورات، خواندن دعا و اعتراف به گناه .
  - ۳- زیارت قبور .
  - ۴- نواختن شوفار .
  - ۵- خوابیدن روی زمین .
  - ۶- خودداری از صحبت کردن و شنیدن موسیقی .

روزه و روزه داری در دین مسیحیت

تاریخ روزه‌داری در دین مسیحیت به قبل از قرن هشتم می‌رسد، روزه در تقویم کلیسا هم ثبت شده و جزو آداب فقهی به شمار می‌رود.

در انجیل آمده که: آنگاه عیسی به قوت روح به پایان برده شد تا ابلیس او را امتحان کند، پس چهل شبانه روز روزه داشته و نهایتاً گرسنه گردید.

حضرت عیسی بی‌شک پیش از آغاز رسالتش، همچون یک یهودی، ایام روزه‌داری در دین یهود مثل روزه یوم کیپور را مراعات می‌کرده و به نظر برخی، او تنها اصول را بیان کرده و وضع قوانین را به عهده کلیسا نهاده است. چند نکته‌ای که در این دین حائز اهمیت است، این است که اولاً در مسیحیت دو واژه روزه و پرهیز وجود دارد که بین این دو تفاوتی وجود دارد به این نحو که در ایامی که باید پرهیز را رعایت کرد، تنها از مصرف گوشت پرهیز می‌کنند ولی در ایام رعایت روزه همراه با پرهیز از گوشت غذای مصرفی و دفعات وعده غذا هم محدود می‌شود، دوماً یکی از روزهای مهم در مسیحیت روز عید پاک **The Easter Day** است که به مناسبت قیام عیسی از قبر گرامی داشته می‌شود. هفته پیش از این روز " هفته مقدس

" گفته می‌شود که در تعیین بسیاری از روزه‌ها هم نقش مهمی دارد.

روزه‌های مهم مسیحیان عبارت است از :

- ۱- روزه روز جمعه قبل از عید پاک که در قرن دوم متداول بود.
- ۲- روزه غیرکامل دوشنبه تا پنجشنبه هفته مقدس
- ۳- روزه چهل روز قبل از عید پاک
- ۴- روزه چهل روز قبل از هفته مقدس
- ۵- روزه چهارشنبه و جمعه هر هفته؛ به مناسبت روز توطئه یهودیان برای دستگیری عیسی و روز جمعه بدلیل به صلیب کشیدن عیسی
- ۶- روزه‌های فصلی
- ۷- روزه، بعنوان کفاره گناهان

کاتولیک‌ها

آنها روزه روز چهارشنبه و جمعه الصلیب را می‌گیرند بعلاوه تمامی روزهای جمعه ماه انابت را که به دوران توبه و تعمق معروف است را روزه می‌گیرند، و در این دوران دو نوع غذای ساده و یک غذای معمولی می‌خورند و از خوردن گوشت پرهیز می‌کنند .

پروتستان

روزه آنها به خود افراد، کلیساها و سازمان‌ها بستگی دارد و در این مدت بطور کامل از لب زدن به آب و غذا خودداری می‌کنند و برخی مایعات را نمی‌خورند و از خوردن یک یا چند وعده غذا صرف نظر می‌کنند. همانطور که قبلاً اشاره شد روزه به عنوان یک مقوله دینی و عبادی امری نیست که به چند دین محدود باشد و اثری از آن در ادیان نباشد.

روزه در آیین زرتشت در آیین زرتشت، زرتشتیان باید در سه بخش معنوی شنوایی، اندیشه و احساس همیشه روزه باشند؛ به آن معنا که از طریق این سه حس از نیکی دور نشوند و اندیشه و احساس و شنوایی شان همیشه سرشار از نیکی باشد. با این حال زرتشتیان برای افراط نکردن در خوردن گوشت حیوانات روز های دوم، دوازدهم، چهاردهم و بیست و یکم هر ماه از خوردن گوشت پرهیز می‌کنند. همچنین زرتشتیان پس از مرگ یکی از نزدیکان، به مدت سه شب از پختن یا خوردن گوشت پرهیز می‌کنند.

هندویسم

هندویسم یکی از قدیمی ترین دین های غیر الهی است که ۲۵۰۰ تا ۴۰۰۰ سال پیش از میلاد، از تمدنی در هند برخاسته است .

هندویسم دین خدایان است که اساس آن اعتقاد بر یگانگی هر چیز است. این کلیت، برهن نامیده می شود. هندو ها معتقدند هدف از زندگی این است که ما درک کنیم بخشی از خدا هستیم که می‌توانیم این سطح حیات را ترک کرده و به خدا باز گردیم .

این آگاهی حقیقی فقط با ورود به چرخه تولد، مرگ و زندگی که سمره " samsara " خوانده می‌شود امکان پذیر است . موفقیت هرکس در این راه با مقدار اعمال خوب و بدش " karma " ارزیابی می‌شود و تعیین کننده تناسخ بعدی اوست. خدمت به دیگران و قربانی کردن، موجب ارتقای درجه و تولد دوباره فرد در درجه بالاتر می‌شود و انجام اعمال بد، او را به سطح پایین‌تر یا حتی به سطح یک حیوان تنزل می‌دهد.